

## Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

### Zpráva z konference Kafka Reconfigured: Law, Literature, Politics

Dne 21. listopadu 2024 se na Právnické fakultě Masarykovy univerzity pod záštitou Katedry právní teorie uskutečnila interdisciplinární konference s názvem *Kafka Reconfigured: Law, Literature, Politics*, pořádaná při příležitosti stého výročí úmrtí spisovatele a právníka *Franze Kafky*. Cílem tohoto mezinárodního setkání odborníků na právo a literaturu byla reflexe *Kafkova* odkazu a jeho přínosu pro právní myšlení. Celkem osm řečníků tak představilo své interpretace *Kafkova* díla, skýtající množství přínosných, kritických pohledů na současné právní a politické problémy. *Kafka*, ač profesí právník, nahlížel na právo velmi kriticky, ba i ironicky, přesto si však uvědomoval jeho strukturální nezbytnost. Jeho dvojí situovanost v právu jako společenském fenoménu a jako profesi se tak stala základním východiskem jednotlivých příspěvků.

Po úvodním slovu vedoucího Katedry právní teorie *Martina Haply* zahájila dopolední panel *Vivian Liska* z Antverpské univerzity. Ta v prvním příspěvku dne s názvem *An Asymptotic Encounter: Kafka, Literature and the Law* upozornila na neuchopitelnost práva v *Kafkově* díle. Zamýšlela se nad otázkou, zda má být právo v jeho textech chápáno v teologickém, nebo sekulárním smyslu, a představila, jak se tato nejednoznačnost odrazila ve filozofických debatách *Gershoma Scholema*, *Waltera Benjamina*, *Jacquesa Derridy* a *Giorgia Agambena*. Rovněž se zaměřila na paralely mezi vztahem práva a literatury na straně jedné a židovskými přístupy k interakcím *halachy* a *aggady* na straně druhé.

V následujícím příspěvku s názvem *Beneath Kafka's Castles: Temporality of Modern Sovereignty and the Infinity of the Law* se *Przemysław Tacik* z Jagellonské univerzity věnoval vztahu mezi moderní suverenitou a temporalitou. Na *Kafkově* povídce *Přímluvci*, románu *Zámek* a dalších dílech ukázal, jak suverenita formuje čas jako ontotemporální strukturu, která konstituuje realitu. Touto strukturalizací se suverén paradoxně ocitá v podobné situaci čekání a nejistoty jako subjekty, na které suverenita působí. Právo přitom funguje jako spojovací prvek zajišťující kontinuitu mezi prázdnou pozicí suverénů a subjekty, nad nimiž vládne.

Po krátké přestávce uvedl odpolední panel *Howard Caygill* svou prezentaci na téma *The Legality of Kafka's Photo-Surveillance: the Case of "Accident Prevention in Quarries"*. V rámci fascinujícího historického exkursu posluchačům přiblížil aktivistickou tvář *Franze Kafky* a jeho úsilí o zlepšení pracovních podmínek dělníků v oblasti bezpečnosti práce. Za tímto účelem se přitom *Kafka* nezdíral porušovat tehdejší rakousko-uherské právní předpisy. Přednášející z Kingstonské univerzity svůj výklad obohatil dobovými fotografiemi kamenolomů, které *Kafka* pořídil během svého působení v Dělnické úrazové pojišťovně a které sám komentoval při svých přednáškách o úrazové prevenci. Příspěvek pojednával také o *Kafkových* článcích o bezpečnosti práce, a propojil tak jeho literární tvorbu s reálným světem sociální angažovanosti.

*Michaela Fišerová* z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně poté přednesla příspěvek s názvem *Desire to Judge. Immanence of Law in Deleuze's and Guattari's Reading of Kafka*. Ten především podtrhl *Kafkův* groteskní přístup k autoritě práva, jak jej ve svém díle rozvíjí *Gilles Deleuze* a *Félix Guattari*. Dle těchto teorií nelze *Kafkovo* právo vysvětlit teologickými ani mystickými argumenty, naopak je imanentní, bez jakékoliv skryté podstaty,

a představuje materiální výraz společenské touhy soudit. Rozsudek a následná (ne)vina subjektu je tak pouze důsledkem lidské afektivní dychtivosti soudit ostatní. Příspěvek také propojil tento filozofický pohled s aktuálními právními otázkami z oblasti limitů přípustnosti veřejného projevu a pomluv.

Druhý odpolední blok zahájil *Gian Giacomo Fusco* z Univerzity v Kentu svým komentářem ke *Kafkově* povídce *Ortel*. Zatímco většina interpretací tohoto díla se zaměřuje na synův pocit viny a nepřiměřenost jeho trestu, *Gian Giacomo* se v příspěvku *The Death of the Father. A commentary on Kafka's Das Urteil* věnoval především interpretaci vztahu mezi synem a otcem, který není připraven vzdát se své mocenské a ekonomické pozice *patera familias*, a zdůraznil autobiografické prvky, které se v tomto díle, respektive narativu rodinného konfliktu, projeví.

*Natalie Ohana* z Univerzity v Exeteru se ve svém příspěvku *Reading the Trial through Letter to his Father: Situating Kafka within Critical Trauma Studies* zabývala konceptem traumatu, a to v několika rovinách. Nejprve se zaměřila na to, jak se trauma projevilo v *Kafkově* životě a jak jej následně reflektoval ve svých textech. Podle *Natalie* se *Kafka* snažil během celého svého života vymanit z područí traumatu, které ovládalo jeho vnitřní svět a které následně promítal do literatury, již chápal jako cestu k sebeuzdravení. Na *Kafkově* románu *Proces* či povídce *Ortel* a *Před Zákonem* však demonstrovala také politický rozměr traumatu. Koncept traumatu, který může mít podobu jednorázové události i kontinuální skutečnosti, totiž obecně chápala jako důsledek mocenských dynamik mezi subjekty, která je velmi patrná nejen v mezilidských vztazích, ale přirozeně také při působení práva.

Odlišný pohled na *Kafku* nabídl *Jiří Příbáň* z Univerzity v Cardiffu. Ten ve svém příspěvku s názvem *Kafka's Laughter* vycházel z teorie interpretace *Umberta Eca* a současně varoval před „kafkologií“. Upozornil na riziko nadinterpretace *Kafka*ova díla, které ve své analýze uchopil jako typické otevřené dílo – tedy text, v němž obsažené koncepty nebo situace nikdy nemají přesný, stanovený význam, ale je potřeba je vykládat „zevnitř“. Interpretace takového díla se pak odpoutává od záměrů autora i jeho samotné osoby a je na nich zcela nezávislá. Na rozdíl od některých pohledů, které považují *Kafku* za melancholickou figuru a ztotožňují *Kafkův* život s jeho dílem, se tak pokusil o záchranu *Kafka*ova smíchu ze spárů těchto ponurých nadinterpretací.

Vítané zpestření představoval závěrečný příspěvek konference *1918: Talks Before the Law*, který přednesla *Markéta Štěpáníková* z Masarykovy univerzity. Ve svém příspěvku demonstrovala, jak lze *Kafkovo* dílo ztvárnit formou divadelní hry, a především jakým způsobem je možné využít divadlo při výuce práva – například při rozvoji interpretačních či komunikačních dovedností. Svou prezentaci přitom doplnila o videoukázky hry *1918* v podání Fakultní divadelní společnosti Právnické fakulty Masarykovy univerzity, jejíž literární součástí bylo rovněž ztvárnění *Kafkovy* povídky *Před zákonem*.

Jak ukazují výše uvedené anotace, přednesené příspěvky byly tematicky velmi rozmanité a často nabízely originální či netradiční pohled na *Kafkovo* dílo. Jejich různorodost však nebyla na škodu, naopak přispěla k utvoření komplexního obrazu *Kafka*ova odkazu. Konference *Kafka Reconfigured* tak zcela jistě potvrdila, že tento velíkán zůstává významným zdrojem reflexí nejen pro literární vědu, ale také pro právní teorii a praxi.

Filip Valoušek\*

\* Filip Valoušek, student, Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: filip.valousek@outlook.com.